

ling af termodynamikkens anvendelse i jordbundssystemet.

Anvendelsesområdet defineres prisværdigt klart: at termodynamiske ligninger 1) ikke kan bruges til at afklare underliggende mekanismer, og 2) at de kun er brugbare derved at de kan bruges til at beregne en bestemt parameter, som ikke er blevet målt, eller som er svært at måle, og det ud fra andre som er blevet målt eller er lettere at måle.

Dens anvendelse er dog bred: kemiske ligevægte i jorden (af betydning for forvitrings, metallers opløselighed om kompleksdannelse), elektrokemiske ligevægte (redox, pE-pH diagrammer), kationomblytning ud fra et termodynamisk synspunkt, samt en gennemgang af termodynamikken i relation til vandretention.

Det er en fordel, at ligninger kan opstilles i jordbundssystemet, at en kvantificering kan foregå. Det er langt fra første gang det sker, men bogen samler spredt materiale om termodynamik, konkretiserer det i forhold til jordbund, og giver det en helstøbt fremstilling. Det er klart, at står man over for en polygenetisk jord med lithologiske diskontinuiteter, vil det sjældent have nogen mening at anvende termodynamiske ligninger, fordi hændelsesforløbet er uklart. På den anden side er det et stort skridt fremad, at det nu kan diskuteres kvantitativt, om en proces kan forløbe, hvilke transformationer, der forekommer, og hvilken mængde transformationsprodukterne forekommer i.

Peter Frederiksen

Relief und Boden/Hrsg. von Hanna Bremer und H. Zakosek. Zeitschrift für Geomorphologie. Supplementband; 33.

Gebr. Borntraeger, Berlin 1979. 265 s., ill. 25 cm. Pris ikke oplyst.

Bogen består af 25 artikler om sammenhængen mellem klimabetinget morfogenese og pedogenese. Den giver et billede af klassisk tysk forskning på området. Som artikelsamling er den heterogen, og giver ikke et helhedsindtryk af grundlæggende principper i denne disciplin.

Hovedvægten ligger på det geomorfologiske med en præsentation af landskabsgenese i forskellige klimazoner, dennes relation til det nuværende og forhenværende klima samt en gennemgang af jordbundsudviklingen i disse landskabstyper.

Kvaliteten er stærkt svingende. Det er af og til svært at skelne bevis fra spekulation. Manglen på kvantitative data er også iøjnefaldende, f.eks. opgives der sjældent jordbundsdata, mikromorfologisk er prøverne mangelfuldt beskrevet, og den nok så vigtige

faktortid tages ofte for givet på trods af at den er noget svært at fastsætte. Endvidere lykkes det sjældent på overbevisende måde at afklare en enkelt tilstandsfaktors indflydelse, oftest varierer så mange faktorer, at kun et kvalitativt bud på sammenhængen mellem tilstandsfaktorer og jordbundsdannende processer kan gives, og det så generelt, at det væsentligste indtryk bliver, at Jenny's formel endnu ikke er modbevist.

Bogens relevans ligger i, at de discipliner vi ofte beskæftiger os separat med - men blandt hvilke der eksisterer mange kausalsammenhænge - er søgt samlet i både rum og tid. Det er bogens egentlige force.

Peter Frederiksen

H. Rasso, P. Ruppert: Verkehrsgeographie Ostafrika (Kenya, Uganda, Tanzania). Afrika-Kartenwerk, E 13.

Borntraeger Verlagsbuchhandlung, Berlin 1981. X. 49 s. & I løst kort. 24 cm. Bog: DM 39,40. Subscr. DM 26,20. Kort: DM 27,40. Subscr. DM 18,20.

Det foreliggende kortblad og tilhørende teksthæfte er en del af et projekt, der måske er en ganske god ide. Det er hensigten at behandle fire områder i Afrika tematiske på kryds og tværs med udgangspunkt i et kort i 1:1 mio suppleret med et teksthæfte, der beskriver og sætter emnet ind i en lidt større sammenhæng (emnemæssigt, regionalt). De fire områder, der skal tjene som eksempler på afrikanske forhold, er defineret ved kortenes formelle ramme. Områderne er: Nordafrika (det meste af Tunesien, en del af det østligste Algeriet), Vestafrika (den sydlige halvdel af Nigeria, en bid af Cameroun), Østafrika (sydøstlige del af Uganda, sydvestlige hjørne af Kenya, en lille bid af Tanzania), samt Sydlige Afrika (Mozambique fra vendekredsen og sydefter, Swaziland, det nordøstlige hjørne af Sydafrika).

Den foreliggende levering er - i al fald isoleret - temmelig uinteressant; det ligger måske i sagens natur. Kortet er et båndkort, der viser, at en stor del af persontrafikken er flybefordret mellem de største byer, at landtrafikken er størst på hovedvejene, at der er få veje ... osv. Teksthæftet på ca. 40 sider afsluttes med en litteraturliste på godt 50 titler; halvdelen er andre kortblade i serien, FN-statistik, Länderkurzberichte o.l.

Man kan abonnere på de regionale serier separat; der er planlagt 16 blade/teksthæfter (godt halvdelen er udkommet eller i trykken); de enkelte kort og hæfter kan fås hver for sig. Selv om de fire områder kan tjene som almene eksempler, vil de fire serier være mest anvendelige for de, der arbejder med

lige præcist de områder.

Arbejdsomt er den gennemførte opdeling måske en fordel, men den er biblioteksmæssigt meget uhåndterlig. Under herskende valutakursforhold vil mange sikkert finde projektet ganske kostbart.

Henning Mørch

Urban problems and planning in the developed world

Ed. by Michael Pacione.

Croom Helm, London 1981. 324 s., ill. 23 cm, £13.50.

Problems and planning in third world cities

Ed. by Michael Pacione.

Croom Helm, London 1981. 290 s., ill. 23 cm. £12.95.

Disse to bøger præsenterer en række essays om byernes problemer og udvikling henholdsvis i den udviklede og den tredje verden. Begge har en problemløsende angrebsvinkel. En række af verdens største byer præsenteres efter modellen: Udvikling, befolkning, erhverv, problemer, planer. Byerne er ganske repræsentative, og forfatterne er lokale med deraf følgende detailviden. Begge bøger indledes med en kortfattet introduktion. Bøgerne indeholder mange kort, som desværre fremtræder gnidrede og ofte ulæselige. Bortset herfra gives god information om de enkelte byer. Bøgerne henvender sig vel især til studerende fra den tredje verden og til planlæggere og politikere med interesse for problemer andre steder.

Christian Wichmann Matthiessen

Alfred Bögli: Karst Hydrology and physical speleology

Springer-Verlag Berlin 1980. XIII, 284 s., ill. 25 cm, DM 58,-.

Bogen er en engelsk oversættelse af den tilsvarende tyske, hvilket vil gøre anvendelsen lettere for mange danske læsere.

I 17 kapitler behandles karstfænomener, hydrologi og speleologi (huleforskning). Specielt skal nævnes spændende kapitler om karstvandets fysik og om dannelse af huler. I bogen gives forklaringer på en række fænomener, som turisten på hulebesøg med undren har iagttaget. Den vil blive en klassiker for fagfolk inden for emnet og vil desuden være egnet som læsning for andre, der besøger kartsområder, og som ønsker en øget forståelse for processerne dér.

B. Hasholt

R. J. Johnston: The American urban system: a geographical perspective.

Longman, London 1982. XII, 348 s., ill. 23 cm, £6.95.

Denne elementære lærebog om det amerikanske bysystem er klar og udmærket. Den henvender sig til 1. års universitetsstuderende. Først defineres emnet, dernæst analyseres udviklingen af det amerikanske bysystem. Byernes indre differentiering beskrives med særlig vægt på boligsektoren og kommercielle arealbenyttelser. Endelig afsluttes med en diskussion af byernes krise. Bogen bæres af politisk-økonomiske forklaringer og omfatter hele spektret af byggegrafiske discipliner.

Trods den regionale begrænsning til USA burde lærebogen finde anvendelse også i Vesteuropa, hvor problemstillingen og udviklingstendensen tilsvarende den amerikanske erfaring.

Christian Wichmann Matthiessen

Ergebnisse der Heidel-Ellesmere Island-Expedition. Results of the Heidelberg Ellesmere Island Expedition. Ed. by *Dietrich Barsch und Lorenz King*. Heidelberg Geographischen Arbeiten, Heft 69. Eget forlag: Geographischen Institutes der Universität Heidelberg, 1981. 573 s., ill. og 2 kort i lomme. 24 cm. DM 70.-

Det er en imponerende indsats de to ledere har udført i forbindelse med ovennævnte ekspedition, der fandt sted den 24/6-4/8 1978 til Oobloyah Bay, N. Ellesmere Island. Ekspeditionsberetningen foreligger i 25 artikler, hvor D. Barsch behandler geomorfologien og L. King glaciologien. Der er tale om fremleggelse af resultater samtidig med en indføring i diverse problemstillinger således, at fremstillingen også har håndbogsmæssig karakter. Periglaciale processer er naturligvis centrale, og der finder fx en fornem opregning sted over størrelsen af de forskellige recente massebevægelser. I indledningen hertil mangler man en henvisning til A. Rapp's på dette felt banebrydende arbejde (medtaget i litteraturfortegnelsen), også af hensyn til en sammenligning mellem et subarktisk, marint og et højarktisk, arid fjeldområde. Spændende er de efterfølgende geøkologiske studier, hvor der er meget at hente.

Man kommer straks, når man åbner bogen, til at tænke på Pearyland-ekspeditionen og Brønlunds Fjord. Mærkeligt, at forfatterne nok refererer enkelte studier fra Grønland, men ikke fra dette højarktiske område, der på mange måder er direkte sammenligneligt med det nordlige Ellesmere Island. Thuledistriktet eller Melville Bugten skal det naturligvis ikke sammenlignes med. Her gør Baffin Bugten sig klimatisk gældende. Sammenligninger af denne type kommer man som dansker uvilkårligt til at drage, når

man læser om resultaterne af C-14 dateringer, glaciationsstadier etc. Bogen ledsages af et fortrinligt orthofotokort 1:25.000 udarbejdet til formålet, ækvidistance 25 m, samt et geomorfologisk kort ligeledes 1:25.000. En spændende bog, som det er nødvendigt for arktiske geomorfologer at kende.

N. Kingo Jacobsen

Paul Knox: Urban social geography: an introduction.

Longman, London 1982. VIII, 243 s., ill. 25 cm, £7.95.

En elementær universitetslærebog om socialgeografi har længe været efterspurgt, og denne opfylder udmærket kravene. Den kommer emnet rundt: Historie, teorier, indre differentiering, boligsektoren, segregation, tilgængelighed, politik og planlægning. Den havner hverken i den ene eller anden politiske eller videnskabsteoretiske grøft. Den har omfattende henvisninger, gode illustrationer, let tilgængelig tekst og er billig. I det hele taget en udmærket og anbefalelsesværdig introduktion til et felt, hvor mange mærkelige bøger er udgivet.

Christian Wichmann Matthiessen

Klaus-Achim Boesler: Raumordnung (Erträge der Forschung, Bd. 165).

Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1982. VII, 255 s., ill. 20 cm, DM 47.-. Forfatteren til denne lille, komprimerede bog har sat sig for at analysere begrebet »Raumordnung«, som en del af forvaltningens område. Derfor behandles såvel spatiale modeller som regionale problemløsninger. Også sammenhængen mellem Raumordnung, politik mod omverdenen og over for ressourcer diskuteres. Bogen har et videnskabsteoretisk-filosofisk indhold, men med godt hold i geografiens modeller. Den er svært tilgængelig og vender sig mod et begrænset videnskabeligt publikum, selv om dens sigte er anvendt videnskab. Bogen er forsynet med en meget omfattende litteraturliste.

Christian Wichmann Matthiessen

Cities in transition: Problems and policies. Ed. by *Peter Nijkamp and Piet Rietveld.*

(NATO Advanced Study Institutes series. Series D: Behavioural and social sciences, No. 4). Alphen aan den Rijn: Sijthoff & Noordhoff, Haag 1981. XIV, 418 s., ill. 25 cm, Dfl. 95.-.

Denne bog er den første i en serie om urbane problemer, teorier, metoder og politisk respons. Byudviklingen analyseres, og vækstteoriene diskuteres. Dernæst fokuseres på

de processer, der styrer byernes vækst og forandring. Afslutningsvis beskrives by- og regionspolitik. Bogen består af en række artikler af forskellige forfattere uden noget særligt identificerbart fælles formål. Mange velkendte og velestimerede forskere præsenterer deres felter, hvilket naturligvis giver bogens indhold interesse for videnskaben.

Christian Wichmann Matthiessen

Urban problems and economic development Ed. by *Lata Chatterjee and Peter Nijkamp.*

(NATO Advanced Study Institutes series. Series D: Behavioural and social sciences, No. 6). Alphen aan den Rijn: Sijthoff & Noordhoff, Haag 1981. X, 351 s., ill. 25 cm, Dfl. 80.-.

Denne tredje og sidste bog i serien om byproblematik handler om byernes problemer og økonomiske udvikling og fokuserer på den tredje verden. Bogen indeholder mange case studies herfra, hvor udviklingstendensen beskrives. Dernæst tilstræbes en oversigt over teorier relevante for udviklingslandenes byproblematik og til sidst diskuteres den tredje verdens byudviklingsmodeller kritisk og der gives anvisninger på forbedringer.

Artikelsamlingen henvender sig især til den tredje verdens planlæggere og videnskabsmænd; men det manglende helhedspræg gør anvisningerne vanskeligt anvendelige.

Christian Wichmann Matthiessen

Locational developments and urban planning Ed. by *Wal F. J. van Lierop and Peter Nijkamp.*

(NATO Advanced Study Institutes series. Series D: Behavioural and social sciences, No. 5).

Alphen aan den Rijn: Sijthoff & Noordhoff, Haag 1981. XX, 531 s., ill. 25 cm, Dfl. 120.-. Den anden bog i serien om urbane problemer, teorier, metoder og politisk respons ligner den første. Den fokuserer især på lokaliseringforandringer, dernæst præsenteres nye teorier og metoder til analyse af ændrede mønstre. Endelig diskuteres en række politiske emner relateret til byproblematik.

Bogens præg af ukommenteret artikelsamling giver de samme svagheder og styrker som den første.

Christian Wichmann Matthiessen